

TÁRSADALMI HATÁSMÉRÉS

A BAGázs tevékenységeinek hatása
egy roma fiatal életére

BAGÁZS

Közhasznú egyesület
a cigánytelepeken élők
társadalmi beilleszkedéséért

Készítette:

IFUA *Nonprofit* PARTNER
K Ö Z H A S Z N Ú T A N Á C S A D Á S

Budapest, 2016. október 15.

T A R T A L O M

1.	A társadalmi hatásmérés céljai és módszere	4
2.	Hatástérkép	5
3.	Kiinduló feltételezések	6
4.	Befektetett erőforrások és társadalmi hatások értékének számítása	7
4.1.	Erőforrások kalkulációja	7
4.1.1.	Pénzügyi források	7
4.1.2.	Önkéntesek munkájának pénzben kifejezett értéke.....	8
4.2.	Társadalmi hasznok számszerűsítése	8
4.2.1.	Szaktámot szerez és munkát kap az elsődleges munkaerőpiacon, elkerüli az alulfoglalkoztatást, nagyobb nettó jövedelemre tesz szert	9
4.2.2.	Kevesebb közmunka és segély szükséglet.....	10
4.2.3.	Nagyobb közteherviselési képesség.....	11
4.2.4.	Drogfogyasztás kevésbé érinti az életét.....	12
4.2.5.	Bűnelkövetés esélye csökken	13
4.2.6.	Tudatosabb családtervezés következtében a gyerekvállalás kitolódik felnőttkorra.....	14
4.2.7.	Adósságok csökkennek, rendszeres fizetőkké válnak	15
4.2.8.	Testi-lelki egészség javul.....	16
5.	Társadalmi megtérülés eredménye és értelmezése	18
6.	Melléklet: forrásjegyzék	21
7.	Melléklet: részletes kalkulációs tábla	22

Készült az ERSTE Stiftung támogatásával.

ERSTE Stiftung

1. A társadalmi hatásmérés céljai és módszere

A BAGázs **célja** a társadalmi hatásainak számszerűsítésével annak bemutatása, hogy **milyen hasznok jelentkeznek tevékenységének eredményeképp** egyrészt a szűkebb célcsoportban, azaz a Bagon élő romák körében, másrészt szélesebb értelemben, azaz a többségi társadalomban és az állam számára. A tanulmány **fő kérdése**, hogy egységnyi erőforrás befektetése a BAGázs tevékenységeibe mennyi társadalmi hasznot eredményez, azaz **megtérül-e, és ha igen, milyen mértékben a BAGázs tevékenységén keresztül a bagi roma fiatalokba fektetett erőforrásmennyiség.**

A számítás során alkalmazott **társadalmi megtérülés (Social Return on Investment, röviden SROI) módszertan** egy olyan keretet biztosít, amely **a széles értelemben vett érték mérését és pénzben való kifejezését célozza**, és ennek során gazdasági, társadalmi és környezeti tényezőket is figyelembe vesz. A módszertan a hagyományos **költség-haszon elemzésen** alapul, de mind a költségek, mind a társadalmi hasznok köre tágan értelmezett a teljesebb kép kialakítása céljából. **Társadalmi hasznok** alatt valamennyi olyan pénzben kifejezhető hatást értünk, amely adott tevékenység eredményeképp elkerült károkat, megspórolt kiadásokat, valamint pótlólagos bevételeket jelent.

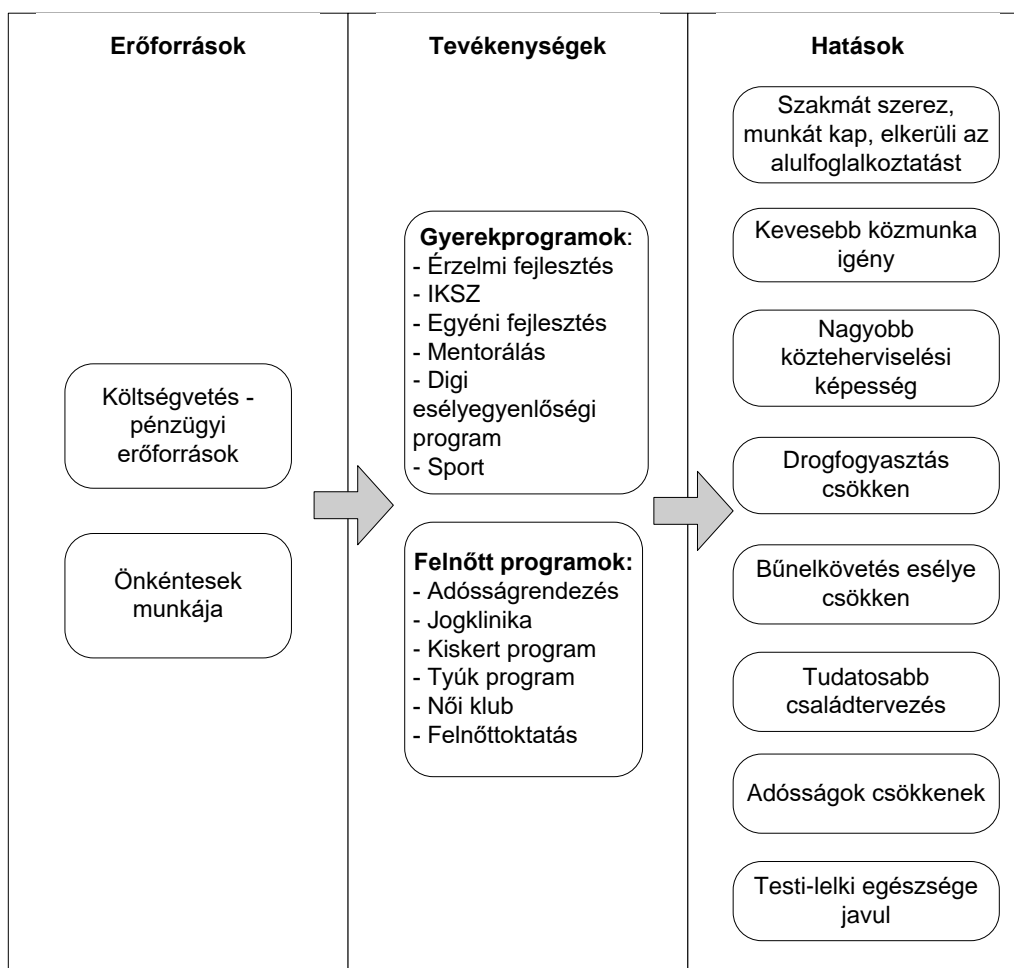
A számítás során egy elképzelt, ugyanakkor átlagosnak tekinthető **bagi 16 éves roma fiatal esetét** vettük alapul, aki a BAGázs által szervezett tevékenységekben, programokban vesz részt 10 éven keresztül, azaz 26 éves koráig. A kalkuláció során számba vesszük a 10 év alatt a BAGázs tevékenységeinek egy főre jutó összes költségét, valamint mindezek eredményeképp jelentkező társadalmi, gazdasági hatásokat szintén egy főre vetítve. A társadalmi hasznok és az azok eléréséhez szükséges befektetések jelenértékének hányadosaként számítható a társadalmi megtérülés mutató.

A módszertani ajánlásokkal összhangban az alábbi lépések segítségével számszerűsítettük a BAGázs esetében a társadalmi hatásokat:

1. A **célok és a fókuszt** meghatározása
2. **Hatástérkép** kialakítása (input-tevékenység-hatások logikában)
3. **Inputok és hatások számszerűsítése**
4. A hatásokat **befolyásoló tényezők** számszerűsítése (pl. holtteher)
5. **Társadalmi megtérülés** számítása

2. Hatástérkép

Elsőként a szervezet által felhasznált erőforrásokat, a végzett tevékenységeket és a célzott hatásokat gondoltunk végig közösen a BAGázs munkatársaival. A 2.1. ábra egy egyszerű **hatástérkép** segítségével mutatja be ezen együtt gondolkodás eredményét, azaz a **BAGázs által mozgósított fontosabb erőforrásokból milyen tevékenységek valósulnak meg, és ezek eredményeképp milyen társadalmi hatások jelentkeznek.** Ez a hatástérkép egy input-tevékenység-hatás logikában ábrázolja e tényezőket, és egyúttal vezérfonálul szolgál az alábbiakban részletesen bemutatásra kerülő számításoknak.

2.1. ábra: BAGázs hatástérkép

A tevékenységek megvalósításához szükséges **inputok**at egyrészt a BAGázs **pénzügyi forrásai** jelentik, másrészt a mozgósított **önkéntesek munkáját** vettük itt figyelembe. A BAGázs esetében nem jellemző, hogy természetbeni adományokkal (pl. ruha, élelmiszer) segíti a célcsoportot, ezért ezt az erőforrástípust nem számszerűsítettük.

Az erőforrások segítségével a tevékenység oszlopban felsorolt **programokat** valósítja meg a szervezet Bagon. Ezek **egy része a gyerekeket célozza**, míg egy **másik része a felnőtteknek szól**. A mélyszegénységben és szegregáltan élők élethelyzete rendkívül komplex problémakört jelent, amelyet komplexen kell megközelíteni, kezelni. A BAGázs programjai ezen elv mentén kerültek kialakításra, ezért nem csak oktatás, vagy adósságkezelés szerepel benne, hanem szociális készségek fejlesztése, illetve közösségfejlesztési elemeket is tartalmaz tevékenységük. Fontos továbbá, hogy az érintett családok minden tagját próbálják elérni programjaikkal, amely az ún. **átörökítési hatás** miatt rendkívül fontos. A szülők és egyéb családtagok ugyanis óriási hatással vannak a gyerekeik attitűdjére, értékrendjére, viselkedésére, ezért ha csupán a gyerekeket célozzák a programok (pl. iskolai keretekben), annak pozitív hatása kevésbé érvényesül akkor, ha a szülők e programokból kimaradnak. Ha azonban a család egésze a fókusz, és a szülők is részt vesznek különböző támogató-fejlesztő programokban (pl. felnőttoktatás), akkor a gyerekek esetében is sokkal erőteljesebben jelentkezik a pozitív hatás.

A tevékenységek eredményeképp a hatás oszlopban felsorolt **társadalmi hatásokat** azonosítottuk, amelyek **egy átlagos 16 éves bagi roma fiatal esetében bekövetkezhetnek 10 év alatt**. Az alábbiakban azt mutatjuk be részletesen, hogy milyen feltételezések mentén és hogyan számszerűsítettük e hatásokat.

3. Kiinduló feltételezések

A számítás során számos feltételezéssel éltünk, amelyeket érdemes az elején rögzíteni.

- **Konzervatív becslés elve:** csak azon hatásokat számszerűsítettük, amelyek esetén jól alátámasztható adataink voltak. Ez több esetben is az adott társadalmi hatás mértékének jelentős alulbecslését eredményezte, amelyet az egyes mutatók részletes bemutatásánál jelezni fogunk.
- **Infláció mértéke:** 10 éves időtartamban az infláció mértéke mindenképpen figyelembe veendő tényező a társadalmi hatások számszerűsítése során, ugyanakkor nagyon bizonytalan ezen az időtávon pontos becslése. Az inflációt a középtávú makro-előrejelzések alapján 1%-kal számoltuk, kivéve a bérek esetében, ahol éves 1,5%-os növekedéssel számoltunk, azaz az inflációt kissé meghaladó mértékű béremelést kalkuláltunk.
- **Diszkontráta:** A pénz időértékét figyelembe veendő, a jelenérték számításához szükséges diszkonttényező, az inflációt választottuk a számítás során diszkontrátának (azaz 1%).

4. Befektetett erőforrások és társadalmi hatások értékének számítása

Az alábbiakban minden pénzben kifejezett értéket **egy főre számítunk** abból a célból, hogy a BAGázs tevékenységeinek **egy átlagos roma fiatal életére történő hatását kalkulálni** tudjuk.

4.1. Erőforrások kalkulációja

4.1.1. Pénzügyi források

Pénzügyi indikátor	A BAGázs éves költségvetése egy főre vetítve
Értelmezés, indoklás	A BAGázs által egy évben felhasznált pénzügyi forrásokat a költségvetése teljes körűen tartalmazza. A bagi romák számával osztva ezen összeget kapjuk meg annak értékét, hogy átlagosan egy évben egy főre mennyi pénzügyi erőforrást fordít a szervezet.
Számítása	$\frac{\text{Éves költségvetés összege (Ft)}}{\text{A BAGázs által elért bagi romák száma (fő)}}$ <p>2016-ra vonatkozóan:</p> $\frac{30.000.000 \text{ Ft}}{208 \text{ fő}} = 144.231 \text{ Ft/fő}$
Módosító tényezők 10 éves időtávon	A számítás során feltételeztük, hogy a szervezet 4 év múlva évi 60.000.000 Ft-ból fog gazdálkodni, és 300 főt ér el a célcsoportból.

4.1.2. Önkéntesek munkájának pénzben kifejezett értéke

Pénzügyi indikátor	BAGázs önkéntesek munkája egy főre vetítve
Értelmezés, indoklás	A BAGázs által mozgósított önkéntesek jellemzően nem fizikai munkát végeznek, hanem egyrészt pro bono szakértők tartoznak ide, másrészt a gyerek- és felnőttprogramok segítői. Az önkéntes munka ugyan nem kerül pénzbe a szervezetnek, ugyanakkor van értéke, amely kifejezhető a hasonló munkákkal megkereshető átlagbérrel.
Számítása	$\frac{\text{Önkéntes órák száma egy évben} * \text{Szellemi foglalkozásúak átl. órabére}}{\text{Az önkéntesek által elért bagi romák száma}}$ <p>Számítás adatai:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 13656 önkéntes óra / év összesen - Szellemi foglalkozásúak havi bruttó átlagkeresete (humán-egészségügyi, szociális ellátás; 2015, KSH): 200 007 Ft - Szuperbruttó értékkel számoltunk, azaz a munkáltató által a bér után fizetett adókat is figyelembe vettük - Az önkéntesek a vizsgált időszakban 150 bagi romával dolgoztak
Módosító tényezők 10 éves időtávon	A számítás során csak a becsült béremelkedés mértékével módosítottuk a fenti adatokat

4.2. Társadalmi hasznok számszerűsítése

Elsőként a **továbbtanulás** következtében a **középfokú szakmai végzettség megszerzésével**, és az **elsődleges munkaerőpiaci elhelyezkedés** esélyének növekedésével összefüggő hatások számítását ismertetjük. A hatások egy másik csoportját jelentik a **magasabb életminőséggel** kapcsolatos hasznok, illetve a **szabálykövetőbb étellel összefüggő társadalmi hatások**.

4.2.1. Szakmát szerez és munkát kap az elsődleges munkaerőpiacon, elkerüli az alulfoglalkoztatást, nagyobb nettó jövedelemre tesz szert

A bagi roma telep 400 fős lakosságából összesen 6 főnek volt szakmai végzettsége mielőtt a BAGázs megkezdte Bagon a tevékenységét. Az általános iskolát többségében befejezik, viszont **kevesen tanulnak tovább** egy szakma elsajátítása / érettségi megszerzése érdekében. Szakmai képzettség hiányában nagy kihívást jelent egy biztos, a család eltartásához elegendő jövedelmet biztosító állás megszerzése, így legtöbb esetben csak a **közmunka-programban** találnak munkát.

A BAGázs tevékenységei ennek megváltoztatását célozzák, azaz, hogy perspektívát adjanak a roma fiataloknak, érezzék a tanulás fontosságát, végezzék el az általános iskolát és tanuljanak tovább. Eddigi eredményük, hogy **az elért fiatalok körülbelül 70%-a szerez képesítést**, amely arányt tovább szeretnék növelni.

Ennek hatása, hogy a szakma birtokában a fiatalok el tudnak helyezkedni az elsődleges munkaerőpiacon, így elkerülik a közfoglalkoztatottságot, és **biztos állást, magasabb jövedelmet** érhetnek el.

Pénzügyi indikátor	Többletjövedelem: különbség a szakképzettként megszerezhető nettó bér (ami a nettó garantált bérminimum illetve az átlagbér) és a nettó közfoglalkoztatotti bér között
Értelmezés, indoklás	A BAGázs célja, hogy a bagi roma fiatalok legalább középfokú szakmai végzettséget szerezzenek, ezáltal esélyük legyen elhelyezkedni az elsődleges munkaerőpiacon , továbbá szakképzett munkaerőként a közfoglalkoztatotti bérhez képest nagyobb munkajövedelemre tegyenek szert. Az indikátor a közfoglalkoztatottakhoz képest megszerezhető többletjövedelmet méri.
Számítása	<p>Munkába állás 18 évesen (azaz a vizsgált 10 éves időtáv 3. évében).</p> <p>A munkába állást követő első két évben (3. és 4. év):</p> <ul style="list-style-type: none"> - A többletjövedelmet a nettó garantált bérminimum és a közfoglalkoztatotti bér különbségeként számoltuk. - Garantált bérminimum (havi nettó, 2016): 85 785 Ft - Közfoglalkoztatotti bér (havi nettó, 2016): 51 847 Ft <p>A munkába állás 3. évétől (5. évtől):</p> <ul style="list-style-type: none"> - A többletjövedelmet a nettó átlagbér és a közfoglalkoztatotti bér különbségeként számoltuk. - Havi nettó átlagbér (2016.01-08.): 156 009 Ft

Módosító tényezők 10 éves időtávon

Míg munkába állást követően évente 12 hónapnyi munkával számoltunk, közfoglalkoztatottként évente átlag 9 hónapnyi munkát feltételeztünk. (6 hónap közfoglalkoztatás, a többi egyéb jövedelem, pl. napszám).

BAGázs hatása: A BAGázs tevékenysége nélkül csupán 1,5% körüli azok aránya Bagon, akiknek van szakmájuk, a BAGázs célja, hogy a gazdaságilag aktív fiatalok körében elérje az országos átlagot a foglalkoztatás 10 év alatt, amely 89,8%. A BAGázs hatása e két érték különbsége, azaz 88% körül alakul, ezzel az értékkel módosítottuk az elérhető többletjövedelem összegét.

Időtényező: a fenti hatást a BAGázs fokozatosan éri el a célcsoportban, azaz a 88%-nyi változást a 10 év alatt egy lineárisan növekvő módon kalkuláltuk, ahol a kezdő érték 25% és évente kb. 10% pontnyit nő az értéke a módosító tényezőnek.

4.2.2. Kevesebb közmunka és segély szükséglet

Az előző pontban kifejtetteknek megfelelően a roma fiatal a BAGázs tevékenységei nélkül nagy valószínűséggel nem fejezi be az iskolát, nem szerez szakmát, így nem tud vagy csak nagy erőfeszítések árán tudna elhelyezkedni az elsődleges munkaerőpiacon. Emiatt az esetek túlnyomó részében a könnyen elérhető közmunkát választja, illetve segélyen él, amelyeket az állam finanszíroz.

A BAGázs programjainak hatására a fiatal nagyobb eséllyel szerez középfokú végzettséget, lesznek céljai az életben, így nem elégszik meg a közmunka-programmal, hanem **munkát keres az elsődleges munkaerőpiacon**, és a szakmai képzettségének köszönhetően könnyebben találni is fog. Mivel így jövedelemhez jut, az **állam** nem csak azt a **bért spórolja meg**, amelyet a közmunkáért kifizetett volna, hanem a **segélyek száma is csökken, így ez a pénz más területre allokálható**.

Pénzügyi indikátor	A költségmegtakarítás az állam számára: (nettó) közfoglalkoztatotti bér / év
Értelmezés, indoklás	A szakmai végzettség megszerzése révén a fiatalok nagy eséllyel elkerülik a közfoglalkoztatotti státuszt, ez az államnak a közfoglalkoztatotti bér megspórolását jelenti.
Számítása	Munkába állás 17 évesen (azaz a vizsgált 10 éves időtáv 2. évében) Közfoglalkoztatotti bér (havi nettó, 2016): 51 847 Ft

	<p>Mivel a közfoglalkoztatottként történő foglalkoztatás jellemzően nem 12 hónap / év, hanem csak átlagosan 6 hónap / év Bag környékén, ezért mi is 6 hónappal számoltunk évente.</p> <p>Képlet: havi nettó közfoglalkoztatotti bér (Ft) X 6 hónap</p>
Módosító tényezők 10 éves időtávon	<p>BAGázs hatása: A BAGázs tevékenysége nélkül csupán 1,5% körüli azok arány Bagon, akiknek van szakmájuk, és így esélyük az elsődleges munkaerőpiacon. A BAGázs célja, hogy a korai iskolaelhagyást az országos átlag szintjére hozza, ami jelenleg országosan 12,6%, azaz a fiatal népesség 87,4%-a befejezi tanulmányait. A BAGázs hatása e két érték különbsége (azaz a bázis és célérték között), ami 86% körül alakul, ezzel az értékkel módosítottuk az elérhető költségmegtakarítás összegét.</p> <p>Időtényező: a fenti hatást a BAGázs fokozatosan éri el a célcsoportban, azaz a 86%-nyi változást a 10 év alatt lineárisan növekvő módon kalkuláltuk, ahol a kezdő érték 10% és évente kb. 10% pontnyit nő az értéke e módosító tényezőnek.</p>

4.2.3. Nagyobb közteherviselési képesség

Abban az esetben, ha a roma fiatal közfoglalkoztatottként helyezkedik el, a bérét az állam fizeti. Igaz, hogy ennek a bérnek is van adó- és járulékvonzata, azonban ez nem jelent valódi bevételt az állam számára, ugyanis ez csak a pénzek egyik zsebből a másikba csoportosítását jelenti. Ezzel szemben, ha a fiatal a BAGázs tevékenységeinek köszönhetően **elhelyezkedik** a szakmájában az **elsődleges munkaerőpiacon**, akkor a bérét és az ahhoz kapcsolódó **adót és járulékot a munkáltató fizeti**, amellyel az **állam pótlólagos bevételhez jut, amelyet más, fontos társadalmi célok szolgálatába állíthat.**

Pénzügyi indikátor	Fizetett adók és járulékok garantált bérminimum, majd átlagbér esetén (közvetlen adók)
Értelmezés, indoklás	A szakmai végzettség megszerzését követően a munkaerőpiacon megszerezhető jövedelem után adót és járulékot fizet a roma fiatal, ami az államnak pótlólagos bevételt jelent.
Számítása	<p>Munkába állás 18 évesen (azaz a vizsgált 10 éves időtáv 3. évében)</p> <p>A munkába állást követő első két évben (3. és 4. év):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Garantált bérminimum (havi nettó, 2016): 85 785 Ft <p>A munkába állás 3. évtől (5. évtől):</p>

	<p>- Havi nettó átlagbér (2016.01-08.): 156 009 Ft</p> <p>3-4. évben a garantált bérminimum, 5. évtől átlagbér alapján fizetett munkavállalói és munkáltatói adókat és járulékokat számoltuk.</p>
<p>Módosító tényezők 10 éves időtávon</p>	<p>BAGázs hatása: A BAGázs tevékenysége nélkül csupán 1,5% körüli azok arány Bagon, akiknek van szakmájuk. A BAGázs célja, hogy a gazdaságilag aktív fiatalok körében elérje az országos átlagot a foglalkoztatás 10 év alatt, amely 89,8%. A BAGázs hatása e két érték különbsége, azaz 88% körül alakul. Ezzel az értékkel számítottuk az állam számára elérhető pótlólagos bevétel összegét.</p> <p>Időtényező: a fenti hatást a BAGázs évről évre fokozatosan éri el a célcsoportban, azaz a 88%-nyi változást a 10 év alatt egy lineárisan növekvő módon kalkuláltuk, ahol a kezdő érték 25% és évente kb. 10 százalékpontnyit nő az értéke a módosító tényezőnek.</p>

4.2.4. Drogfogyasztás kevésbé érinti az életét

A bagi roma fiatalok körében nagyon **elterjedt a drogfogyasztás**, jellemzően herbált használnak. A BAGázs tevékenységeinek hatásaiként már most látható a **droghasználat mértékének csökkenése** a programokban résztvevő fiatalok körében, amely egy nagyon fontos eredménye a szervezet jelenlétének Bagon. **Sajnos a drogfogyasztással összefüggő társadalmi költségek pénzben nehezen kifejezhetők**, ugyanis a szerhasználók ellátása nem képez külön kategóriát sem a szociális, sem az egészségügyi rendszeren belül, hanem általában az addiktológiai és pszichiátriai ellátások csoportjába tartozik. Ez megnehezíti az ellátási lehetőségek, kapacitás és kihasználtság, ezáltal pedig a költségek becslését. Hasonló okok miatt nem becsülhető megalapozottan a szerhasználattal összefüggő bűnelkövetés okozta költség, valamint a kapcsolódó rendvédelmi és igazságszolgáltatási költségek (Nemzeti Drog Fókuszpont).

A kábítószerhasználat csökkenésének társadalmi hatásait a fentiek miatt nagyon szűk értelemben tudtuk csak megbecsülni, azaz **ez a hatás nagymértékben (nagyságrendileg) alulbecsült**. Két tételt becsültünk ennél a hatásnál: az **elkerült kiadást, amely abból adódik, hogy a fiatal nem kábítószerre költ**, valamint az ún. **elterelésként** ismert programban való részvétel megspórolt költségét. A hazai ellátás lényeges meghatározója a büntetőeljárás alternatívájaként igénybe vehető **kezelési/megelőzési beavatkozás** jogi lehetősége, az elterelés, melyhez a kezelésbe lépések többsége (2014-ben 60%-a) köthető. A megelőző vagy kezelési programban 6 hónapon át legalább kéthetente 1,5 órában szükséges részt vennie az elkövetőnek a teljesítési igazolás kiállításához.

Pénzügyi indikátor	Kábítószer ára + kezelési-megelőzési program költségei évente
Értelmezés, indoklás	<p>A kábítószerhasználat jelenlegi mértékének csökkentése fontos célkitűzése a BAGázsnak a bagi roma fiatalok körében, amelynek számos pozitív társadalmi hatása van. Ezek közül a kalkuláció során a kábítószerre költött pénzösszeg csökkenését, valamint a kezelési programban való részvétel elkerült költségeit számszerűsítettük.</p> <p>Nem számszerűsítettük az egyéb szociális és egészségügyi kiadásokat, valamint a rendvédelem és igazságszolgáltatás kapcsolódó költségeit a megbízható adatok hiánya miatt.</p>
Számítása	<p>Kábítószer ára: 15.000 Ft / hó / fő (BAGázs becslése alapján), ez évente 180.000 Ft</p> <p>Elterelés: 120.000 Ft / fő / év (6 hónapon át kéthetente másfél órás alkalom, alkalmanként 10.000 Ft-tal számolva)</p> <p>Az elterelés jogi lehetősége ugyanazon személy számára csak minden 3. évben adott, a számítás során mi is csak minden 3. évben vettük figyelembe.</p>
Módosító tényezők 10 éves időtávon	<p>BAGázs hatása: A BAGázs tevékenysége nélkül csupán a fiatalok 20%-át nem érinti a drogfogyasztás. A BAGázs célja, hogy ezt az értéket az országos átlag szintjére hozza, ami alapján a 16 éves fiatalok 5,3%-a rendszeres szerhasználó, vagyis 94,7% nem fogyasztó. A BAGázs hatása e két érték különbsége (azaz a bázis és célérték között), ami 75% körül alakul, ezzel az értékkel módosítottuk az elérhető költségmegtakarítás összegét.</p> <p>Időtényező: a fenti hatást a BAGázs fokozatosan éri el a célcsoportban, azaz a 75%-nyi változást a 10 év alatt egy lineárisan növekvő módon kalkuláltuk.</p>

4.2.5. Bűnelkövetés esélye csökken

A drogfogyasztással szoros összefüggésben van Bagon a fiatalok körében a bűnelkövetés, ugyanis jellemzően **betöréses lopásokban** érintettek a fiatalok, ahol éppen **a kábítószer árának megszerzése a cél**. A probléma is hasonló a fenti hatás kapcsán írtakhoz, sajnos **nincsenek megbízható adatok a bűnelkövetés társadalmi költségeinek becsléséről** hazánkban. Emiatt ennél a hatásnál is **alulbecsüljük** az elérhető társadalmi haszon nagyságát, csupán az áldozatok átlagos kárait becsültük, amely a bűnelkövetés csökkenésével elkerülhető költséggé válik.

Pénzügyi indikátor	Áldozatok elkerült kára
Értelmezés, indoklás	A telepen élő fiatalok körében a legjellemzőbb bűneset a betöréssellopás , amely szorosan összefügg a drogfogyasztással. A drogfogyasztás csökkenésével a bűnelkövetés esélye is csökken. Ennek óriási pozitív társadalmi hatása van, amelyet nehéz becsülni megbízható adatok hiányában. Az áldozatok elkerült káraival számszerűsítettük ezt a hatást.
Számítása	Az áldozatok átlagos kára egy betöréssellopásból adódóan 190.000 Ft (Allianz becslése, 2015). Egy fiatal esetén azt feltételeztük, hogy évente legfeljebb egy betöréssellopásban érintett, ezért ez az éves érték.
Módosító tényezők 10 éves időtávon	BAGázs hatása: A BAGázs becslése alapján, ha nem avatkoznak be, akkor a 16-18 éves korosztály kb. 50%-a bűnelkövetővé válik (bázisérték). A BAGázs célja, hogy a fiatalok bűnelkövetését az országos átlag szintjére hozza, a regisztrált fiatalok bűnelkövetők száma jelenleg országosan 2,4%, azaz a fiatal népesség kb. 97%-a nem bűnelkövető. A BAGázs hatása e két érték különbsége (azaz a bázis és célérték között), ami 46% körül alakul, ezzel az értékkel módosítottuk az elérhető költségmegtakarítás összegét. Időtényező: a fenti hatást a BAGázs évről évre fokozatosan éri el a célcsoportban, azaz a 46%-nyi változást a 10 év alatt lineárisan növekvő módon kalkuláltuk.

4.2.6. Tudatosabb családtervezés következtében a gyerekvállalás kitolódik felnőttkorra

Nagy problémát jelent a bagi romák körében, hogy jellemzően nagyon fiatalon, még a tanulmányaik befejezése előtt, **fiatalok szülőként születik meg első gyermekük**. A BAGázs tevékenységeinek egyik fontos hatása a tudatosabb családtervezés, amely a gyerekvállalás kitolódását eredményezi felnőttkorra, ezáltal **csökken a kiszolgáltatott egzisztenciális helyzetben levő tinédzser szülők száma**, valamint **családonként átlagosan 2-4 gyerekek kevesebb születik**.

E hatásnak nagyon hosszú távon értelmezhetőek a hasznai (pl. a gyerekek taníttatásának költségei nehezen becsülhetők), éppen ezért nehéz kalkulációja. Ezen indikátornál is a konzervatív becslés elvét alkalmaztuk, azaz inkább a rövid távú és megalapozottan számítható hasznokkal mérjük a hatást, vállalva, hogy ezzel nagyságrendileg alulbecsüljük az elérhető társadalmi hasznot.

Pénzügyi indikátor	Az állam által megspórolt költségek (GYES és családi pótlék) a kisebb gyerekszám következtében.
Értelmezés, indoklás	Azáltal, hogy a BAGázs programjaiban részt vesz a roma fiatal, tudatosabban szervezi életét, többek között a családalapítás kapcsán is tudatosabb döntéseket hoz. Már most is látható azon fiatalok körében ez a hatás, akik részt vesznek BAGázs tevékenységeiben.
Számítása	Családonként átlagosan 2-vel kevesebb gyerek megszületésével számoltunk, ami fejenként 1 gyerekekkel kevesebbet jelent. Megspórolt állami kiadások: <ul style="list-style-type: none"> - GYES a gyerek 3 éves koráig, havi 28.500 Ft/hó - családi pótlék (10 éven át): 13.300 Ft/hó
Módosító tényezők 10 éves időtávon	BAGázs hatása: A BAGázs becslése szerint kb. 10 % azok aránya, akik nem vállaltak gyermeket fiatal korban mielőtt a BAGázs jelen volt a telepen. Az országos átlag szerint a 19 év alattiak átlagosan 4%-a vállal gyermeket, tehát 96%-uk nem. A BAGázs hatása a két érték különbsége: 86%. Időtényező: Feltételeztük, hogy a BAGázs évről évre fokozatosan 86 %-kal növeli meg a hatás bekövetkezési valószínűségét a 10. évre.

4.2.7. Adósságok csökkennek, rendszeres fizetőkké válnak

A bagi roma telep lakosainál komoly problémát jelent, hogy nem fizetik pénzügyi kötelezettségeiket: egyrészt azért, mert azokat nem tudják miből fedezni, másrészt azért, mert egyes esetekben nem érzik ennek fontosságát, így **hatalmas adósságállomány halmozódott fel** az elmúlt évek alatt (2012-ben a körülbelül 400 fős telep összes adóssága 179.230.333 Forintot tett ki). A BAGázs a helyzet megoldására vezette be **adósságrendező programját** a felnőttek számára, amelynek keretében fórumokat tartanak a témában, illetve minden programrésztvevő egy mentort kap, aki tanácsokkal, lelki támogatással segít az adósság kezelésében, rendezésében, amelynek köszönhetően **rendszeres fizetőkké válnak**. Az adósságcsökkentéshez a BAGázsnak köszönhetően egyes **közműszolgáltatók** is hozzájárultak: az **adósság egy részét elengedték**, más részét **felfüggesztették**.

Mindez azért fontos hatás a roma fiatal életére, mert a **család adóssága nem halmozódik** évről évre, nem öröklődik át a következő generációkra, illetve ebben az esetben is láthatunk egy átgűrűző hatást, mivel egy törvényes, **tisztességes életvitel mintáját** látja maga előtt, amelyet felnőtt korában követni fog, és a szüleikhez hasonlóan rendszeres, megbízható fizető lesz. Utóbbi hatás számszerűsítése

bonyolult, mivel csak nagyon hosszú távon értelmezhető, így a kalkuláció során az első számbavételére került sor.

Pénzügyi indikátor	Elengedett adósság és a hosszú távon elkerült késedelmi kamat és büntetés
Értelmezés, indoklás	Az adósságrendező program hatására a családok rendszeres adófizetőkké válnak, amelynek következtében az adósság nem halmozódik, azaz a további években elkerülhető a nemfizetésből eredő kár: a fennmaradó tőketartozás kamata , így csökken a telepen az 1 főre eső adósság mennyisége.
Számítása	<p>Az első évben azt számszerűsítettük, mennyi az egy főre jutó adósságállomány-csökkenés az elengedett adósságnak és BAGázs által nyújtott támogatásnak köszönhetően:</p> $\frac{\text{Elengedett és BAGázs által kifizetett adósságállomány összege (Ft)}}{\text{A BAGázs által elért bagi romák száma (fő)}}$ <p>A további években azzal kalkuláltunk, hogy ha a fennmaradó adósságállomány nem kerül kifizetésre, akkor a késedelmi kamatnak, büntetésnek köszönhetően, mennyivel nő meg az 1 főre eső adósságállomány:</p> $\frac{(\text{Telep adóssága} - \text{elengedett adósság}) \text{ késedelmi kamattal növelve (Ft)}}{\text{A bagi telep lakosainak száma (fő)}}$
Módosító tényezők 10 éves időtávon	<p>BAGázs hatása: A BAGázs előtt a telep lakói szinte egyáltalán nem fizették kötelezettségeiket, így az adósság egész életükben halmozódna. A cél, hogy a lakosok 50%-a rendszeres fizetővé váljon.</p> <p>Időtényező: A számítás során feltételeztük, hogy a 6. évre fokozatosan 0%-ról 50%-ra nő az esélye annak, hogy rendszeres adófizetővé válik egy személy.</p>

4.2.8. Testi-lelki egészség javul

A BAGázs programjai nem kifejezetten az érintettek egészségügyi javulását célozzák, viszont jelentősen formálják gondolkodásmódjukat, így a roma fiatalok **tudatosabbá válnak** az életük menedzselését illetően. Ennek az élet számos területére van hatása, többek között arra, hogy igényesebbé válnak a mindennapokban a **higiénikus körülmények biztosítása** iránt, így többféle megbetegedést, fertőzést előzhetnek

meg, továbbá fontossá válik egészségi állapotuk megőrzése, így hosszú távon **növekedhet a várható élettartamuk.**

Mivel a korábban kifejtetteknek megfelelően nagyobb valószínűséggel találnak hosszabb távra szóló, magasabb jövedelmet biztosító állást, így **létbizonytalanságuk csökken**, amely a lelki egészségükre gyakorol pozitív hatást, mert a létfenntartási bizonytalansággal összefüggő stressz, depresszió és egyéb lelki betegségek nem érintik.

Pénzügyi indikátor	Elkerült egészségügyi kezelések költsége
Értelmezés, indoklás	Azáltal, hogy a BAGázs programjaiban részt vesz a roma fiatal, tudatosabban szervezi életét, ennek keretében jobban figyel egészségi állapotának megőrzésére , illetve a csökkenő létbizonytalansága miatt kevésbé érintik lelki betegségek , így csökkennek a vele összefüggésben jelentkező egészségügyi kiadások.
Számítása	Mivel ezek a hatások elsősorban azzal vannak kapcsolatban, hogy a fiatal képes elhelyezkedni a munkaerőpiacon, így azt feltételeztük, hogy a hatások akkor érvényesülnek, amikor munkavállalóvá válik, tehát a 3. évtől. A számítás során egy pszichológiai vagy pszichiátriai terápia piaci árával kalkuláltunk.
Módosító tényezők 10 éves időtávon	BAGázs hatása: Mivel a hatások a munkavállalással vannak kapcsolatban, így a számszerűsítésnél ugyanazzal a bázisértékkel kalkuláltunk, azaz feltételeztük, hogy a kezdetekkor a telep lakosainak csak 1,5% figyelt tudatosan az egészségére. A cél szerint BAGázs ezt a számot növeli meg 89,8%-ra. Időtényező: Feltételeztük, hogy a BAGázs évről évre fokozatosan 88,3 %-kal növeli meg a hatás bekövetkezési valószínűségét a 10. évre.

5. Társadalmi megtérülés eredménye és értelmezése

Az előző fejezetben részletesen ismertetett számítások eredményeképp rendelkezésre áll a BAGázs által 10 év alatt az **egy roma fiatalra jutó ráfordítás összege**, valamint ezen az időtávon **a most 16 éves roma fiatal életében jelentkező társadalmi hasznok** pénzben kifejezett értéke.

Ezen számokat összefoglalóan az 5.1. táblázat mutatja.

	1. év	2. év	3. év	4. év	5. év	6. év	7. év	8. év	9. év	10. év
Befektetett erőforrások értéke évente (ezer Ft / fő)	281	322	344	347	351	354	358	361	365	369
Társadalmi hasznok értéke évente (ezer Ft / fő)	54	136	716	1 017	2 276	2 834	3 203	3 627	4 117	4 355

5.1. táblázat: 10 év alatt egy roma fiatalra jutó ráfordítás és a jelentkező társadalmi hasznok

A ráfordítások és a társadalmi hasznok **jelenértékének** kiszámítását követően a **befektetések és a hasznok egymással összevethetőek**, és kalkulálhatóvá válik a **társadalmi megtérülés mértéke**. Ennek számítását mutatja az 5.2. táblázat.

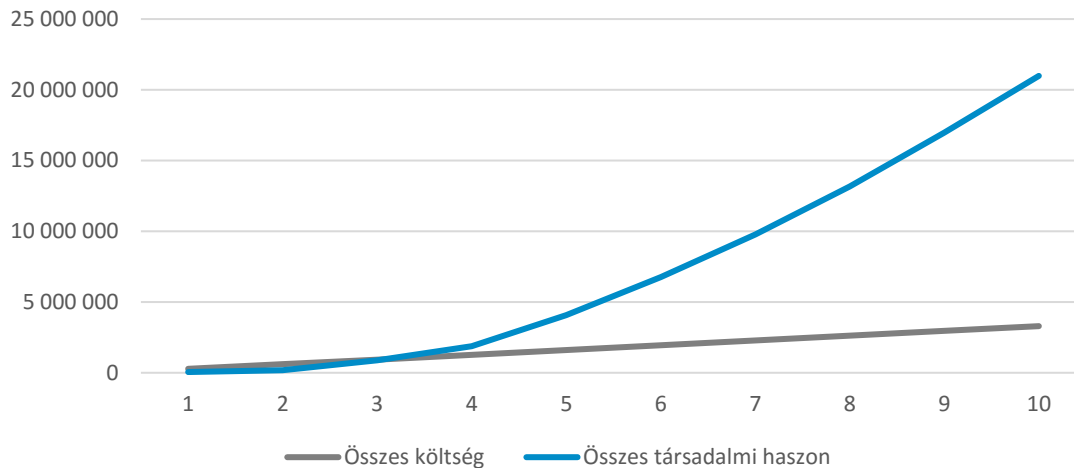
<i>Erőforrás-ráfordítás jelenértéke</i>	3 297 052 Ft
<i>Társadalmi hasznok jelenértéke</i>	20 983 778 Ft
<i>Társadalmi megtérülés = $\frac{\text{Társadalmi hasznok jelenértéke}}{\text{Ráfordítások jelenértéke}}$</i>	6,36

5.2. táblázat: A BAGázs tevékenységének társadalmi megtérülése 10 éves időtávon

Ez a társadalmi megtérülés azt jelenti, hogy **10 éves időtávon minden befektetett 1 Ft 6,36 Ft-nyi társadalmi hasznot eredményez.**

Fontos figyelembe venni ugyanakkor, hogy ez **időben nem egyenletesen jelentkező hatás**: az első években a ráfordítások meghaladják a jelentkező hasznokat, azonban néhány év elteltével a hasznok a befektetés sokszorosára növekednek. Az 5.1. ábrán mutatjuk be a kumulált összes ráfordítást és összes társadalmi hasznot, ez alapján az első három évben a ráfordítások meghaladják a hasznokat, viszont a 4. évtől a kumulált társadalmi hasznok nagyobbak lesznek, mint az összes ráfordítás.

A társadalmi haszon már a negyedik évben meghaladja a költségeket

5.1. ábra: Kumulált összes ráfordítás és összes társadalmi haszon

A társadalmi hatást négy fő kategória mentén is csoportosíthatjuk. Ezt az alábbi táblázat foglalja össze:

A BRUTTÓ JELENÉRTÉK FŐ KATEGÓRIÁK SZERINTI BONTÁSBAN:										
	1. év	2. év	3. év	4. év	5. év	6. év	7. év	8. év	9. év	10. év
Munkahelyi hatás	0	3 142	439 744	732 994	1 894 005	2 312 660	2 666 284	3 029 670	3 374 077	3 638 158
Jelenérték	0	3 111	431 080	711 437	1 820 101	2 200 417	2 511 760	2 825 828	3 115 903	3 359 778
Bruttó jelenérték										16 979 415
Aránya										81%
Életminőség	9 000	18 180	54 473	59 036	82 416	145 670	130 567	160 177	274 829	228 768
Jelenérték	9 000	18 000	53 400	57 300	79 200	138 600	123 000	149 400	253 800	211 264
Bruttó jelenérték										1 092 964
Aránya										5%
Szabálykövetés	20 063	63 847	119 190	175 543	232 921	291 338	304 104	317 097	330 319	337 541
Jelenérték	20 063	63 214	116 841	170 381	223 833	277 198	286 480	295 762	305 045	311 713
Bruttó jelenérték										2 070 531
Aránya										10%
Egyéb	25 080	50 662	102 336	49 331	66 432	83 871	101 651	119 779	138 259	150 115
Jelenérték	25 080	50 160	100 320	47 880	63 840	79 800	95 760	111 720	127 680	138 629
Bruttó jelenérték										840 869
Aránya										4%

A táblázat alapján látható, hogy a **munkahelyi hatás játszik a legnagyobb szerepet**, a hasznok 4/5 része ebből következik.

A hatás megoszlása bemutatható a **roma fiatal versus többségi társadalom** megoszlásában is:

A BRUTTÓ JELENÉRTÉK FŐ ÉRINTETTEK SZERINTI BONTÁSBAN:										
	1. év	2. év	3. év	4. év	5. év	6. év	7. év	8. év	9. év	10. év
Roma fiúra										
gyakorolt hatás	9 000	18 180	199 425	294 438	828 281	1 054 134	1 129 499	1 252 086	1 541 444	1 642 944
Jelenérték	9 000	18 000,00	195 495,76	285 778,73	795 961,87	1 002 972,23	1 064 038,91	1 167 843,48	1 423 497,47	1 517 230,94
Bruttó jelenérték										7 479 819
Aránya										35,65%
Többségi										
társadalomra										
gyakorolt hatás	45 143	117 650	516 319	722 467	1 447 493	1 779 404	2 073 108	2 374 637	2 576 041	2 711 639
Jelenérték	45 143	116 485,25	506 145,13	701 219,18	1 391 012,46	1 693 042,29	1 952 961,13	2 214 866,78	2 378 930,38	2 504 152,89
Bruttó jelenérték										13 503 959
Aránya										64,35%

Mindezek alapján világosan látható, hogy mind a roma fiatal, mind pedig a többségi társadalom szintjén messze megtérül a BAGÁZSNAK adott támogatás.

6. Melléklet: forrásjegyzék

Allianz - Betöréses lopások átlagos kárértéke <https://www.allianz.hu/hu/sajtoszoba/a-hosszu-hetvegen-tobb-a-betoreses-lopas.html/>

A közfoglalkoztatási bérek változása 2011-2015

<http://kozfoglalkoztatatas.kormany.hu/download/4/e3/e0000/K%C3%B6zfoglalkoztat%C3%A1si%20b%C3%A9rek%20alakul%C3%A1sa.pdf>

BAGázs honlapja, <http://www.bagazs.org>

Godfrey, C., Hutton, S., Bradshaw, J., Coles, B., Craig, G. and Johnson, J. (2002) **Estimating the cost of being 'not in education, employment or training' at age 16-18**, Research Report, 346, Department for Education and Skills, Nottingham. <http://php.york.ac.uk/inst/spru/pubs/ipp.php?id=502>

KSH: Alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete,

http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qli029.html

KSH keresetek, <https://www.ksh.hu/keresetek>

Nemzeti Drog Fókuszpont: 2015-ös éves jelentés az EMCDDA számára, Magyarország,

<http://drogfokuszpont.hu/eves-jelentesek/#v2015>

New Economics Foundation (2012): A guide to Social Return on Investment,

<http://www.neweconomics.org/publications/entry/a-guide-to-social-return-on-investment>

7. Melléklet: részletes kalkulációs tábla

A társadalmi hasznokat („bevételeket”) az alábbi táblázat mutatja hatásonkénti bontásban 10 évre vonatkozóan:

		HATÁSOK					Diszkont-ráta: 1%										
Leírás	Indikátor	Érték (1 év)	Valószínűség (bázis 0)	Valószínűség (bázis 1)	Valószínűség (cél)	BaGázs hatása	Társadalmi hatás (Ft)										
Hogyan írná le a változást?	Hogyan mérnéd? Milyen közelítő értéket használnál a változás érték elérésére?	Mi a változás értéke? (Forint)	Mi volt a bekövetkezés valószínűsége a BAGázs előtt?	Mi most a bekövetkezés valószínűsége?	Mi a hatás bekövetkezésének valószínűsége, amit szeretnénk elérni?	Cél és bázisérték (0) különbsége	1. év	2. év	3. év	4. év	5. év	6. év	7. év	8. év	9. év	10. év	
Kevesebb közmunka és segély szükséglet	Az állam által költségmegtakarítás: (nettó) közfoglalkoztatotti bér / év	311 082	1,5%	70,0%	87,40%	86%	0	3 142	47 600	96 152	129 485	163 475	198 132	233 465	269 486	292 594	
Szaktámot szerez és munkát kap az elsődleges munkaerőpiacon, elkerüli az alulfoglalkoztatást, nagyobb nettó jövedelem	Többletjövedelem: különbség a nettó garantált bérminimum / átlagbér és a nettó közfoglalkoztatotti bér között	562 797	1,5%	70,0%	89,80%	88%	0	0	144 952	235 402	745 865	908 464	998 932	1 091 909	1 266 615	1 414 175	
Nagyobb közteherhivatali képesség	Fizetett adók és járulékok garantált bérminimum, majd átlagbér esetén (közvetlen adók)	959 760	1,5%	70,0%	89,80%	88%	0	0	247 192	401 440	1 018 654	1 240 721	1 469 220	1 704 296	1 837 976	1 931 389	
Drogfogyasztás kevésbé érinti az életét	Kábítószer ára + kezelési-megelőzési program költségei	180 000	20%	65%	94,70%	75%	9 000	18 180	45 905	41 727	56 193	110 356	85 983	106 141	211 157	147 648	
Bűnelkövetés esélye csökken	Áldozatok kárai (+ fiatalok elítéltekkel kapcsolatos költségek)	190 000	50%	65%	97%	47%	9 500	19 190	29 073	39 151	49 429	59 908	70 591	81 482	92 584	97 666	
Tudatosabb családtervezés következtében a gyerekvállalás kitolódik felnőttkorra, átlagosan 2-4 gyermekkel kevesebbet vállal	Az állam által megspórolt költségek (GYES és családi pótlék) a kisebb gyerekszám következtében.	501 600	10%	jelenre vonatkozó adat nem elérhető	96%	86%	25 080	50 662	102 336	49 331	66 432	83 871	101 651	119 779	138 259	150 115	
Adósságok, tartozás csökken, rendszeres fizetőkké válnak	Telep adósságállományának csökkenése (BAGázs támogatás, ÉMÁSZ által elengedett összeg) - rövid távon, hosszú távon késedelmi kamat és büntetés	2 197 174	0%	jelenre vonatkozó adat nem elérhető	50%	50%	10 563	44 657	90 117	136 392	183 493	231 430	233 513	235 615	237 735	239 875	
Testi-lelki egészség javul	Elkerült egészségügyi kezelések költsége	84 000	1,5%	70,0%	89,80%	88,30%	0	0	8 569	17 309	26 223	35 314	44 584	54 036	63 672	81 121	
Összesen							54 143	135 830	715 744	1 016 905	2 275 774	2 833 538	3 202 606	3 626 723	4 117 484	4 354 582	
Jelenérték							54 143	134 485	701 641	986 998	2 186 974	2 696 015	3 017 000	3 382 710	3 802 428	4 021 384	
Bruttó jelenérték																20 983 778	

A kapcsolódó költségek pedig itt láthatóak:

INPUTOK	
Leírás	Érték
Milyen inputtal járulnak hozzá a program megvalósulásához az egyes érintettek?	Forint
BAGázs költségvetése 1 főre vetítve	144 231
BAGázs önkéntesek munkája 1 főre vetítve	137 100
Adományok, lelkipozítás az egyház által (Pütkösdi Egyház, Jehova Tanúi)	8 777